

Fundacja
Aleksandra Kwaśniewskiego
AMICUS EUROPAE

**FAE Policy Paper
nr 2/2015**

Andrzej KOZŁOWSKI

Sytuacja polityczna w Gruzji po 2012 r. – zemsta czy sprawiedliwość ?

Sytuacja polityczna w Gruzji po 2012 r. – zemsta czy sprawiedliwość ?

FAE Policy Paper nr 2/2015

Andrzej Kozłowski

Zwycięstwo wyborcze koalicji „Gruzińskiego Marzenia” (GM) w wyborach parlamentarnych z 2012 roku dawało nadzieję na demokratyzację życia politycznego Gruzji i poprawę elementów, które działały dysfunkcyjnie podczas rządów poprzedników. Jedną z kluczowych kwestii było zaprzestanie wykorzystywania wymiaru sprawiedliwości do walki z przeciwnikami politycznymi. GM obiecało sprawiedliwe rozliczenie się z rządzącym w Gruzji od 2003 r. „Zjednoczonym Ruchem Narodowym” (ZRN) Dwa lata później sytuacja wygląda diametralnie inaczej, były prezydent Michael Saakaszwili nie może wrócić do kraju ze względu na wydany nakaz aresztowania, a wielu z jego współpracowników siedzi w więzieniu.

Walka polityczna w Gruzji przed zwycięstwem koalicji „Gruzińskie Marzenie”

Walka polityczna w Gruzji od początków lat 90. ub. wieku, czyli od czasu odzyskania niepodległości, miała niewiele wspólnego z demokratyczną rywalizacją znaną z większości państw zachodnich. Za czasów prezydentury Eduarda Szewardnadzego policja i sądy pozostawały skorumpowane i niewydolne. Jedną z nielicznych funkcji, którą jednak skutecznie pełniły, było zwalczanie przeciwników politycznych.

Zmiany będące efektem „rewolucji róż” z 2003 roku nie pozostały bez wpływu na ten wymiar działalności państwa. Jednym z największych osiągnięć administracji nowo wybranego prezydenta Saakaszwilego było wyeliminowanie korupcji w strukturach siłowych oraz wymiarze sprawiedliwości. Nie zaniechał on jednak wykorzystania tych instytucji w walce ze swoimi politycznymi przeciwnikami. Poczynając od tajemniczej śmierci w 2004 roku Zuraba Żwani, byłego premiera Gruzji i politycznego sojusznika Saakaszwilego, po brutalne rozprawienie się z opozycją w latach 2007 i 2009. Warto przytoczyć również statystyki wskazujące na niezwykle skuteczną gruzińskich sądów, które były światowe rekordy w ilości wydanych wyroków skazujących. Tylko nieliczny odsetek spraw kończył się wyrokiem uniewinniającym. Skazańcy trafiający do więzień byli traktowani w poniżający sposób, co zostało pokazane na filmach upubliczniczonych w przeddzień wyborów parlamentarnych, stając się jedną z głównych przyczyn porażki ZRN oraz otwierając drogę do

Sytuacja polityczna w Gruzji po 2012 r. – zemsta czy sprawiedliwość ?

FAE Policy Paper nr 2/2015

Andrzej Kozłowski

zwycięstwa „Gruzińskiego Marzenia” – koalicji gruzińskich partii, skupionych wokół najbogatszego obywatela tego kraju, Bidziny Iwaniszwilego.

„Gruzińskie Marzenie” – główne problemy i optymistyczne zapowiedzi

Podczas kampanii wyborczej do najgłośniejszych podnoszonych przez przeciwników Saakaszwilego kwestii wewnętrznych należały: demokratyzacja systemu politycznego, budowa państwa prawa, apolityczność instytucji państwowych czy też zwiększenie transparentności życia publicznego. W wymiarze sprawiedliwości najbardziej kontrowersyjne zapisy dotyczyły instrumentów pozostających w rękach władzy, które pozwalały dyscyplinować sędziów. Przykładem takiego działania był trzyletni okres próby po nominacji, każdy sędzia mógł bez podania przyczyny i nawet wbrew własnej woli zostać oddelegowany w dowolne miejsce pracy w kraju. Taka presja powodowała, że sędziowie wydawali często wyroki będące w interesie przedstawicieli kół rządowych.

Problem występował również z ze strukturami siłowymi, których rola w państwie od początku „rewolucji róż” stale przybierała na sile. Szczególnie silną pozycję posiadało Ministerstwo Spraw Wewnętrznych (instytucji tej podlegały policja, straż graniczna, kontrwywiad, służba bezpieczeństwa konstytucyjnego, służba antyterrorystyczna i jednostki specjalne). Słusznie były utożsamiane z zapleczem politycznym władzy wykonawczej. Często działały one na granicy prawa, albo wręcz je łamały. Dobrym przykładem jest tutaj przejęcie kontroli nad opozycyjnym kanałem telewizyjnym „Imedi” jesienią 2007 roku czy śmierć 28-letniego bankiera, zamordowanego w 2006 roku przez pracowników MSW, którzy oficjalnie znajdowali się poza służbą.

„Gruzińskie Marzenie” zobowiązało się do zmiany sytuacji w tych dwóch instytucjach, jednak podobnie, jak w przypadku innych zapowiedzi wyborczych, brakowało konkretów. Zapowiadano również rozliczenie się z nieprawidłowościami administracji Saakaszwilego, obiecując dokonanie tego w zgodzie z demokratycznymi standardami i literą prawa. Osoby winne naruszeń miały zostać ukarane. Postulaty te zostały powtórzone przez Iwaniszwilego tuż po zwycięstwie jego partii w wyborach parlamentarnych. Zaapelował również wtedy do prezydenta Saakaszwilego o ustąpienie ze sprawowanej funkcji prezydenta państwa. Oczywiście jego apel spotkał się z odmową. Wielu członków GM podkreślało

Sytuacja polityczna w Gruzji po 2012 r. – zemsta czy sprawiedliwość ?

FAE Policy Paper nr 2/2015

Andrzej Kozłowski

w swoich wystąpieniach konieczność zbadania domniemych nadużyć oraz rozliczenia się z osobami winnymi z poprzedniej administracji. Zapowiadano utworzenie komisji śledczej oraz wyszczególnienie specjalnej komórki w prokuraturze odpowiedzialnej za ten proces. Wszystko to zaniepokoiło niektórych ministrów z ZRN, obawiających się aresztowania i osądzenia, zmuszając ich do opuszczenia kraju.

Zmiany w MSZ były widoczne od samego początku. Świadczyła o tym nominacja na stanowisko szefa tego resortu szerzej nieznanego Irackiego Garibaszwilego. Powierzenie człowiekowi bez doświadczenia tej ważnej ministerialnej teki świadczyło o chęci zachowania kontroli nad MSW przez premiera Iwaniszwilego.

„Gruzińskie Marzenie” przystępuje do akcji

Pierwsze kroki, poczynione przez nowo powstały rząd, potwierdzały najgorsze obawy przedstawicieli ZRN. Wysiłki nowej ekipy skoncentrowały się na rozliczeniu poprzedniej administracji. Politycy, wyżsi urzędnicy państwowi, wreszcie przedsiębiorcy oraz inne osoby związane z Saakaszwilim stały się celem nieformalnych nacisków, rozpoczęto wiele śledztw przeciwko nim, a część nawet aresztowano. Działania te tłumaczono tym, że domagało się tego społeczeństwo, a GM w ten sposób chciało jeszcze zwiększyć swoje poparcie wśród obywateli. Według informacji podawanych przez ZRN jesienią 2013 roku, które można uznać za nieco wyolbrzymione, ponad 10 tys. członków na różnych szczeblach zostało przesłuchanych lub podjęto przeciwko nim śledztwo. Ponad 100 osobom postawiono zarzuty. Nacisk na członków ZRN we władzach lokalnych przyniósł korzystny dla GM zwrot, chociażby w Tbilisi zawieszono w pełnieniu obowiązków mera Gigiego Ugulawy – ostatniego polityka ZRN, który sprawował naprawdę istotną funkcję w państwie i mającego realne szanse na reelekcję. Sąd podjął tę decyzję pod wpływem prokuratury (odbyło się to podczas zwołanego w trybie nadzwyczajnym posiedzenia, które odbyło się nocą).

Jednym z przykładów najbardziej zażartej walki politycznej było skazanie 17 lutego 2014 roku przed sąd miejski w Kutaisi byłego premiera Gruzji Iwane Merabiszwilego na karę 5 lat pozbawienia wolności. Była to najwyższa kara wśród przedstawicieli byłej administracji. Został on oskarżony i skazany za wykorzystanie 3 milionów USD, pochodzących ze środków państwowych, w celu opłacenia aktywistów ZNR oraz bezprawne przywłaszczenie

Sytuacja polityczna w Gruzji po 2012 r. – zemsta czy sprawiedliwość ?

FAE Policy Paper nr 2/2015

Andrzej Kozłowski

nieruchomości nad Morzem Czarnym. Warto dodać, że wcześniej stał na czele MSW, czyli jednej z najważniejszych instytucji w Gruzji. W powszechnej opinii Merabiszwile uważany był za osobę numer dwa w państwie, zaraz po prezydencie Saakaszwilim. Odpowiadał m.in. za reformę sektora siłowego, będąc ojcem reform eliminujących korupcję oraz zwiększając skuteczność oraz prestiż lekceważonej niegdyś policji. Z drugiej strony był on też utożsamiany z tym co najgorsze w rządach Saakaszwilego, czyli przerostu roli sił porządkowych w państwie, naganiania przez nich prawa, a także wykorzystywania podległych mu jednostek do szykanowania przeciwników politycznych. Mimo, iż mógł się spodziewać aresztowania i postawienia go przed sądem – jako główna osoba utożsamiana z prześladowaniem opozycji – to po zwycięstwie ZM nie uciekł z kraju, obejmując funkcję sekretarza generalnego ZRN. Dodatkowo zarzuca się Merabiszwilemu przekroczenie uprawnień podczas rozpędzania demonstracji opozycji w 2011 roku oraz tuszowanie śladów i utrudnianie śledztwa w sprawie zamordowanego bankiera. Wraz z byłym premierem Gruzji osądzony i skazany został były minister zdrowia Zurab Cziaberaszwili, któremu zarzucono udział w defraudacji środków państwowych na rzecz partii Saakaszwilego. Jego kara była mniejsza i ograniczała się do grzywny wynoszącej 30 tys. USD.

Do 2 sierpnia 2014 sprawa byłego premiera Gruzji była najgłośniejszym przypadkiem wykorzystania wymiaru sprawiedliwości przeciwko byłym członkom poprzedniego rządu. Tego dnia sąd w Tbilisi przychylił się do wniosku prokuratury i wydał nakaz zatrzymania byłego prezydenta, lidera ZRN oraz głównej twarzy „rewolucji róż” – Michaela Saakaszwilego. Ten, od zakończenia kadencji prezydenta i wiążącego się z tym wygaśnięcia immunitetu, przebywał za granicą spełniając się w roli wykładowcy na wielu amerykańskich uniwersytetach oraz intensywnie angażując się w poparcie ruchu na kijowskim Majdanie.

Prokuratora zarzuca byłemu prezydentowi przekroczenie kompetencji, wskazując tutaj na decyzję o rozpędzeniu manifestacji z 2007 roku, przejęcie kontroli nad opozycyjną stacją „Imedi” przez podległe prezydentowi siły porządkowe oraz zlecenie pobicia polityka z opozycyjnej partii. Nie można wykluczyć pojawienia się dalszych zarzutów, jak np. tych dotyczących tajemniczej śmierci byłego współpracownika Saakaszwilego, Zuraba Żwani. Zarzuty pod adresem prezydenta nie są czymś zaskakującym, spodziewano się ich od jakiegoś czasu. Stanowią jednak pewien zwrot w spirali walki przeciwko byłemu rządowi prowadzonej

Sytuacja polityczna w Gruzji po 2012 r. – zemsta czy sprawiedliwość ?

FAE Policy Paper nr 2/2015

Andrzej Kozłowski

przez GM. Nawet po „czyszczeniu” administracji prezydenta Szewardnadzego przez ZRN po „rewolucji róż” nie wystosowano żadnego oskarżenia przeciwko niemu.

Sam Saakaszwili bronił się argumentując, że decyzja sądu związana jest z jego zaangażowaniem na Ukrainie, a obecne gruzińskie władze dążą do przypodobania się Rosji. Oczywiście były gruziński prezydent nie jest osobą krystalicznie czystą i jego rządy były nacechowane autorytarnymi zachowaniami oraz szeregiem nadużyć, jednak polityczne umotywowanie działalności prokuratury w tym przypadku jest nad wyraz widoczne.

Należy jednak uczciwie przyznać, że nie wszystkie aresztowania mają tylko i wyłącznie charakter polityczny. Ministrowie Saakaszwilego mają wiele na sumieniu, czego najlepszym przykładem jest sprawa Baczo Achalaia, który dzierżył tekę ministra w następujących resortach: więziennictwa, obrony i spraw wewnętrznych. Został aresztowany w listopadzie 2012 roku jako jeden z pierwszych członków byłej administracji rządzącej. Rok później skazano go na karę 3 lat i 9 miesięcy więzienia za różnego rodzaju nadużycia, których dopuścił się piastując stanowisko szefa MSW. Polityk ten wzbudzał już wcześniej kontrowersje, poważne zarzuty w 2009 roku przeciwko jego nominacji na ministra obrony wystosował Departament Stanu USA. Mimo to jego aresztowanie i skazanie po raz kolejny otaczała atmosfera politycznej zemsty. Proces ten dokonał się na podstawie słabych dowodów, a wielu komentatorów politycznych wskazywało jego silną pozycję w wojsku oraz wpływy w niektórych regionach Gruzji jako przyczyny wyeliminowania go z życia politycznego kraju. Achalaia jest prawdopodobnie winny zarzucanych mu przestępstw, jednak sposób prowadzenia śledztwa spowodował, że nikt o tym nie pamięta, a wszyscy traktują to jako swoistą grę polityczną.

Reakcja Zachodu

Gruzja była i wciąż jest swoistym eksperymentem politycznym, próbą zaszczepienia demokracji liberalnej w stylu zachodnim w dawnej republice poradzieckiej, położonej poza Europą. Dlatego też jej wszystkie porażki i sukcesy są bacznie obserwowane przez zachodnich partnerów. Często przedstawiciele Unii Europejskiej czy Stanów Zjednoczonych zwracali uwagę administracji prezydenta Saakaszwilego na zbyt brutalne traktowanie więźniów lub nieproporcjonalne użycie siły wobec demonstrujących. Wraz z wygraną

Sytuacja polityczna w Gruzji po 2012 r. – zemsta czy sprawiedliwość ?

FAE Policy Paper nr 2/2015

Andrzej Kozłowski

„Gruzińskiego Marzenia” i zapowiedziami polityków rozliczenia ekipy Saakaszwilego, przedstawiciele Zachodu zaczęli się obawiać siłowego i niedemokratycznego rozprawienia się z członkami byłego rządu. Ich obawy były rozwiewane przez polityków związanych z GM.

Jak się jednak okazało zaniepokojenie UE i USA miało uzasadnione podstawy. Czołowi przedstawiciele wspomnianych podmiotów jak np. amerykański sekretarz obrony, krytykowali obecny rząd za „wybiórczą sprawiedliwość” oraz używanie wymiaru sprawiedliwości do politycznej rozprawy z przeciwnikiem. Szczególnie krytykowany był przypadek zatrzymania Merabiszwilego, który w zachodnich mediach porównywany był do przypadku Julii Tymoszenko oraz ostatnio postawienie zarzutów i wydanie nakazu aresztowania byłego prezydenta Saakaszwilego. Ostre komentarze sprzeciwiające się tej decyzji płynęły głównie z Waszyngtonu, gdzie były gruziński przywódca posiada wielu wpływowych przyjaciół. Niektórzy obawiali się, że taki mało demokratyczny sposób walki z opozycją może ujemnie wpłynąć na integrację Gruzji z UE. Nic takiego jednak nie miało miejsca, a gruziński rząd podpisał umowę stowarzyszeniową z UE.

Walka wewnątrz „Gruzińskiego Marzenia”

„Gruzińskie Marzenie”, złożone z różnych partii, nie było i nie jest jednolitą strukturą. Koalicja ta została zbudowana wokół jednego celu – doprowadzenia do przegranej ugrupowania Saakaszwilego. Kiedy udało się to osiągnąć, zaczęło w niej dochodzić do walk politycznych, mających jednak zdecydowanie bardziej demokratyczny charakter, niż zwalczanie opozycji. Pierwszą ofiarą, jeszcze w początkowym okresie rządów, był minister obrony Irakli Alasania, który został zdymisjonowany ze stanowiska pierwszego wicepremiera. Polityk ten był uważany za najbardziej prozachodniego w nowym rządzie.

Najbardziej kontrowersyjnym wątkiem rozgrywki politycznej wewnątrz rządzącej koalicji była niedawna dymisja ministra obrony Irakiego Alasaniego oraz będące następstwem tego wydarzenia ustąpienie ze sprawowanych funkcji szefowej MSZ Maji Pandzikidze i ministra ds. integracji z UE i NATO Alexia Petriaszwilięgo. Tak drastyczne zmiany w rządzie miały swój początek pod koniec października, kiedy to kilkunastu urzędnikom z MON postawiono zarzuty korupcji. Ich szef stanął po ich stronie, a zarzuty nazwał polityczną rozgrywką. Wszystkie wyżej wymienione osoby były głównymi

Sytuacja polityczna w Gruzji po 2012 r. – zemsta czy sprawiedliwość ?

FAE Policy Paper nr 2/2015

Andrzej Kozłowski

zwolennikami prozachodniego kursu, a odchodzący minister obrony ostrzegł przed zagrożeniem dla euroatlantyckiego kursu Gruzji, wzywając wszystkie partie podzielające te argumenty do konsolidacji.

Należy podkreślić, że tego typu komentarze są szczególnie obserwowane przez zachodnich ekspertów i media, mających w pamięci niejasną przeszłość biznesową w Rosji założyciela GM Bidziny Iwaniszwilego. Wydaje się, że prozachodni kurs Gruzji nie jest zagrożony, popiera go 80 proc. społeczeństwa, a GM jak dotychczas nie występowała przeciwko woli ludu. Omawiane wydarzenie stanowi raczej przykład zwalczania przeciwników w GM, biorąc pod uwagę, że Alasania był popularnym politykiem, często podkreślającym swoją niezależność i stanowiącym realne zagrożenie dla polityków związanych z Iwaniszwilim.

Zakończenie

Rozliczenie się przez GM z poprzednią ekipą rządzącą nie spełniło przedwyborczych zapowiedzi o dokonaniu tego w sprawiedliwy, demokratyczny sposób. Stało się to poprzez naginanie przepisów oraz różnego rodzaju naciski. Wiele czynników złożyło się na taki stan rzeczy. Opozycja była przez długi okres szykanowana i żyła w strachu, widząc w rządzącej partii wszechmocnego przeciwnika, którego nie można zranić. Obserwując słabość swoich politycznych przeciwników, nagle okazało się, że ZRN nie jest skałą nie do skruszenia, więc pojawiła się chęć zemsty i odreagowania. Realizując własną *vendettę*, zaspokajano przy okazji społeczne oczekiwania, wzmacniając pozycję GM wśród Gruzynów. Wreszcie należy stwierdzić, że działania GM wpisują się w element systemu politycznego, panującego w Gruzji. Mimo szumnych zapowiedzi, nowe władze podążają tą samą drogą, co administracja Saakaszwilego. Można powiedzieć, że posuwają się nawet dalej, Szewardnadze w końcu nie został aresztowany ani nawet postawiony w stan oskarżenia, ciesząc się wolnością i dożywając ostatnich dni w Gruzji.

Pojawią się również głosy, że prześladowanie byłych rządzących z ZRN ma na celu zastąpienie ich jako głównej siły opozycyjnej przez prorosyjską partię Nino Burdżanadze. Ma to na celu zmianę kursu polityki zagranicznej od pro-zachodniej w kierunku bliższym Rosji. Warto przypomnieć, że głównym zarzutem wobec założyciela GM, miliardera Bidziny

Sytuacja polityczna w Gruzji po 2012 r. – zemsta czy sprawiedliwość ?

FAE Policy Paper nr 2/2015

Andrzej Kozłowski

Iwaniszwilego, były tajemnicze inwestycje w Rosji, mogące wskazywać na jego powiązania z rządzącymi na Kremlu. Być może prześladowania opozycji mają na celu eliminację sił popierających integrację z UE i NATO a także pogorszenie relacji z Zachodem. Takie informacje nabierają innego wydźwięku, jeżeli weźmiemy pod uwagę odejście z rządu najbardziej prozachodnich polityków, którzy dodatkowo głośno ostrzegali o zagrożeniu dla euroatlantyckiego kursu Gruzji. Hipoteza mówiąca jednak o geopolitycznym zwrocie w kierunku Rosji wydaje się być dość mało prawdopodobna, nie pozwoliłoby na to społeczeństwo gruzińskie, które intensywnie rozwija organizacje pozarządowe monitorujące poczynania rządzących. Przeczą tej tezie także ostatnie fakty, jak podpisanie umowy stowarzyszeniowej z UE.

Prześladowania przeciwników politycznych negatywnie wpływają na stabilność gruzińskiej demokracji. Oczekiwania związane z dojściem GM do władzy były o wiele większe, spodziewano się, że partia nie powtórzy zachowania ekipy Saakaszwilego. Brak przejrzystości w skazywaniu przeciwników politycznych może zostać łatwo wykorzystany przez przeciwników integracji Gruzji z NATO i UE, takich jak Niemcy czy Francja, które łatwo mogą zarzucić rządowi w Tbilisi niedemokratyczne praktyki. Po drugie, sytuacja taka negatywnie wpływa na budowanie konsensu politycznego między opozycją a rządem, co jest szczególnie potrzebne w okresie wzrostu asertywności Federacji Rosyjskiej i związanym z tym zagrożeniem dla gruzińskiej suwerenności.

Sytuacja polityczna w Gruzji po 2012 r. – zemsta czy sprawiedliwość ?

FAE Policy Paper nr 2/2015

Andrzej Kozłowski

---

*Tezy przedstawiane w serii „Policy Papers” Fundacji Amicus Europae
nie zawsze odzwierciedlają jej oficjalne stanowisko !*

Kontakt

Fundacja
Aleksandra Kwaśniewskiego
„Amicus Europae”

Aleja Przyjaciół 8/5
00-565 Warszawa

Tel. +48 22 622 66 33
Tel. +48 22 622 66 03
Fax: +48 22 629 48 16

email: fundacja@fae.pl, www.fae.pl

FAE Policy Paper nr 2/2015

Sytuacja polityczna w Gruzji po 2012 r.
– zemsta czy sprawiedliwość ?

Autor: Andrzej Kozłowski

Ekspert Fundacji *Amicus Europae* oraz Instytutu Kościuszki. Członek redakcji pisma „Stosunki Międzynarodowe”.

Doktorant Wydziału Studiów Międzynarodowych i Politologicznych UŁ.

W kręgu jego zainteresowań znajdują się cyberbezpieczeństwo, region Kaukazu Południowego oraz polityka USA.

Sytuacja polityczna w Gruzji po 2012 r. – zemsta czy sprawiedliwość ?

FAE Policy Paper nr 2/2015

Andrzej Kozłowski

Nadrzędną misją **Fundacji AMICUS EUROPAE** jest popieranie integracji europejskiej, a także wspieranie procesów dialogu i pojednania, mających na celu rozwiązanie politycznych i regionalnych konfliktów w Europie.

Do najważniejszych celów Fundacji należą:

- Wspieranie wysiłków na rzecz budowy społeczeństwa obywatelskiego, państwa prawa i umocnienia wartości demokratycznych;
- Propagowanie dorobku politycznego i konstytucyjnego Rzeczypospolitej Polskiej;
- Propagowanie idei wspólnej Europy i upowszechnianie wiedzy o Unii Europejskiej;
- Rozwój Nowej Polityki Sąsiedztwa Unii Europejskiej, ze szczególnym uwzględnieniem Ukrainy i Białorusi;
- Wsparcie dla krajów aspirujących do członkostwa w organizacjach europejskich i euroatlantyckich;
- Promowanie współpracy ze Stanami Zjednoczonymi Ameryki, szczególnie w dziedzinie bezpieczeństwa międzynarodowego i rozwoju gospodarki światowej;
- Integracja mniejszości narodowych i religijnych w społeczności lokalne;
- Propagowanie wiedzy na temat wielonarodowej i kulturowej różnorodności oraz historii naszego kraju i regionu;
- Popularyzowanie idei olimpijskiej i sportu.